

УДК 005.915:005.934

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

*Полтініна О.П., аспірант,
Нескуба А. В., студент (ХНЕУ)*

У статті розглянуто найбільш поширені методики оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, визначено їх недоліки та запропоновано можливі шляхи вдосконалення.

Ключові слова: фінансова безпека підприємств, методи оцінки, індикатори оцінки.

Постановка проблеми. В умовах розвитку кризових явищ в економіці, що характеризуються значним коливанням факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ функціонування підприємств, зростання рівня загроз їх фінансовим інтересам з боку окремих суб'єктів господарювання, підвищення рівня фінансових ризиків, однією з актуальних проблем сьогодення є забезпечення фінансової безпеки підприємства [1].

Тому своєчасна та повна оцінка рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання набуває дуже важливого значення та дозволяє своєчасно виявити пробіли у фінансовому стані та виправити їх без загрози втрати фінансової стійкості та платоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, праці яких присвячено проблемам оцінки фінансової безпеки підприємства, найбільш відомими є Александрова І., Ареф'єва О., Горячева К., Вишнівська Б., Єрмошенко М., Забродський В., Кузенко Т., Папехін Р., Подлужна Н., Покропівний Л., Савіцка Г., Шликова В. та ін. [1,2,3,4]. Але, незважаючи на гостру потребу аналізу та визначення окремих характеристик фінансової безпеки підприємства, питання оцінки фінансової безпеки підприємства залишаються невирішеними.

Метою дослідження є вивчення існуючих методик оцінки рівня фінансової безпеки, виявлення їх недоліків та надання рекомендацій щодо їх вирішення.

Видлад основного матеріалу. Однією із важливих умов забезпечення стійкого розвитку підприємства, формування високих результатів його фінансової діяльності є наявність ефективної системи його фінансової безпеки. Для вирішення конкретних завдань оцінки фінансової безпеки підприємства (ФБП) застосовуються спеціальні системи та методи аналізу, які дозволяють отримати кількісну оцінку рівня захищеності окремих фінансових інтересів від загроз як в статичі, так і в динаміці [1].

Значна кількість наукових праць опосередковано стосується проблем оцінки

науково-методичного забезпечення вимірювання фінансової безпеки підприємства. Проте, більшість науковців вважають, що оцінка фінансової безпеки підприємства не повинна зводитись до простого аналізу фінансового стану підприємств. На їх думку, визначення стану ФБП потребує застосування індикаторного методу оцінки рівня фінансової безпеки - використання критичних порогових значень фінансових показників. При цьому під *пороговими значеннями фінансових показників* розуміються їх гранично допустимі величини, перевищення яких призводить до формування негативних тенденцій у фінансовій системі підприємства, викликає виникнення та розвиток загроз його фінансовій безпеці, спричиняє диспропорції в господарчій діяльності підприємства та призводить до порушення його розвитку в цілому [2].

При цьому окремі науковці виділяють різні групи показників, які на їх думку найбільш повно відображають стан та рівень фінансової безпеки підприємств. Для виокремлення найбільш поширених підходів щодо визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів господарської діяльності авторами статті запропоновано звести окремі погляди [2, 3] до табл. (табл. 1).

Як бачимо, більшість дослідників схильні проводити оцінку ФБП за показниками фінансової стійкості, рентабельності, коефіцієнтом фінансового левириджу та ін. З огляду на це слід навести запропоновану Р. Папехінін [3] систему фінансових показників та їх граничних значень, адже вона є найбільш повною та враховує найбільш поширені точки зору інших дослідників (табл. 2).

Але на нашу думку запропонована структура показників не є у повній мірі універсальною, бо показники фінансового левириджа, тимчасової структури кредитів, диверсифікації покупців та постачальників значно різняться для підприємств різних галузей господарства.

Таблиця 1

Аналіз підходів оцінки рівня фінансової безпеки підприємств

Вчений	У. Бівер	О. Ареф'єва, Т. Кузенко	Б. Вишнівська	К. Горячева	Л. Покропівний	І. Олексів та Н. Подольчак	Р. Папехін
Показник							
Рентабельність активів	+						+
Рівень КЗ і ДЗ							+
Коефіцієнт фін. левериджу	+						+
Обсяг власного та оборотного капіталу				+	+		
Точка беззбитковості			+				
Прибутковість					+		+
Показники фінансової стійкості		+			+	+	
- коефіцієнт автономії		+			+	+	+
- коефіцієнт покриття	+	+			+	+	+
- коефіцієнт маневреності		+			+	+	
Обсяг кредитів та позик				+			+
Обсяг інвестицій				+			
Показники ліквідності	+					+	

Таблиця 2

Індикатори фінансової безпеки підприємства

Показники	Порогове значення
1. Коефіцієнт покриття (Оборотні кошти / короткострокові зобов'язання)	1,0
2. Коефіцієнт автономії (Власний капітал / валюта балансу)	0,3
3. Рівень фінансового левериджа (Довгострокові зобов'язання / власний капітал)	3,0
4. Коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати (Прибуток до сплати відсотків і податків / відсотки до сплати)	3,0
5. Рентабельність активів (Чистий прибуток / валюта балансу)	$i_{\text{инф.}}$
6. Рентабельність власного капіталу (Чистий прибуток / власний капітал)	15 %
7. Середньозважена вартість капіталу (WACC)	Рентабельність інвестицій
8. Показник розвитку компанії (Відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань)	1,0
9. Тимчасова структура кредитів	Кредити, строком до 1 р. < 30 %; терміном більш 1 р. < 70 %
10. Показники диверсифікації покупців та постачальників	10 %
11. Темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів	Тзр. прибутку > Тзр. реалізації продукції > Тзр. активів
12. Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	Об дебіторської заборгованості > Об кредиторської заборгованості

Для усунення цих недоліків необхідно встановлювати порогові значення з урахуванням особливостей статуту капіталу, заборгованості та фінансово-господарської діяльності підприємств окремих галузей. Тому для найбільш повного дослідження рівня фінансової безпеки господарських суб'єктів розрахунки індикаторів пропонуємо доповнити дослідженням грошових

потоків підприємств, а саме показників чистого грошового потоку в розрізі видів фінансово-господарської діяльності (операційної, фінансової та інвестиційної) на основі матриці динамічної фінансової рівноваги (табл. 3), запропонованої дослідниками О. М. Підхонним та Л.С. Яструбецькою [4].

Таблиця 3

Матриця динамічної фінансової рівноваги

Показник	Вид діяльності підприємства			Позиція матриці
	Операційна	Інвестиційна	Фінансова	
Значення чистого грошового потоку	-1	+2	-3	«Згорання діяльності»
	-4	+5	+6	«Поріг банкрутства»
	-7	-8	+9	«Становлення»
	+10	+11	-12	«Дилема»
	+13	-14	-15	«Самофінансування»
	+16	-17	+18	«Розвиток»

Як видно із запропонованої матриці, кожна розглянута позиція обумовлена різним співвідношенням значень чистого грошового потоку в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Про стійкий фінансовий стан підприємства свідчать позиції «Самофінансування» та «Розвиток». Для позиції «Самофінансування» характерною є здатність фінансувати інвестиційну діяльність, повертати залучені кошти, виплачувати відсотки виключно за рахунок операційної діяльності. Позиція «Розвиток» свідчить про стійке становище підприємства за умови додатного значення алгебраїчної суми значень чистого грошового потоку всіх видів діяльності. В цьому випадку підприємство має грошові надходження від операційної діяльності та залучені кошти спрямовує на фінансування інвестиційної діяльності – придбання необоротних активів, реалізацію довгострокових та поточних інвестицій. Здійснюючи фінансування інвестиційної діяльності, підприємство оновлює свої основні засоби, сприяє розширенню виробництва, модернізації тощо. Додатне значення чистого грошового потоку від фінансової діяльності може бути не лише свідченням отриманих кредитів, але й результатом емісії акцій тощо.

На нашу думку поєднання запропонованих методик на основі аналізу бухгалтерської звітності

дає змогу найбільш глибоко оцінити наявний рівень фінансової безпеки. Адже при цьому дослідження відбуватиметься на основі аналізу даних Балансу, Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів.

Висновки. Запропоновані методи визначення рівня фінансової безпеки дозволять зробити комплексні висновки про рівень захищеності фінансових інтересів підприємства як в даний час, так і у майбутньому, та виявити резерви його підвищення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Ольга; Ника-Центр, 2004. – 784 с.
2. Загорельська Т. Ю. Науково-методичні основи метрології фінансової безпеки підприємства / Т. Ю. Загорельська // Економічний простір. – 2008. – № 20 (1). – С. 145 – 153.
3. Папехин Р. С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятий / Р. С. Папехин // Автореф. дисс. канд. экон. наук: Волгоградский государственный университет. – В.: ВГУ, 2007. – 16 с.
4. Підхонний О. М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О. М. Підхонний., Л.С. Яструбецька. // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць.

Аннотація. В статье рассмотрены наиболее распространенные методики оценки уровня финансовой безопасности предприятий, определены их недостатки и предложены возможные пути усовершенствования

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятий, методы оценки, индикаторы оценки.

Summary. In the article is considered the most widespread methods of financial enterprises securities, certainly their failings and the possible ways of perfection are offered.

Keywords: financial security of an enterprise, methods of estimation, indicators of estimation.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Ареф'єва О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*